

Der er i det hele sikkert en del, der burde have været uddybet, når bogen, som den gør, henvender sig til en videre kreds uden for fagfolkenes kreds.

Vagn Dybdahl

Leni Yahil: Et demokrati på prøve. Jøderne i Danmark under besættelsen. (Gyldendal, 1967). 502 s.

Leni Yahils bog er oprindelig skrevet på hebraisk, et disputatsarbejde fra det israelske universitet i Jerusalem. Den har et dobbelt emne: den jødiske befolkningsgruppe og den skæbne, der truede og endelig traf den natten mellem 1. og 2. oktober 1943.

Om de danske jøders historie før 2. verdenskrig fortælles kort i 1. kapitel, og de dukker så først frem igen i 6. kapitel under krisen i september 1943. I de første besættelsesår indtog jøderne nemlig ingen særstilling i Danmark, undtagen for så vidt som man næppe i nogen anden befolkningsgruppe fandt en så urokkelig loyalitet over for forhandlingspolitikken. Devisen var ikke at provokere det bestialske nazistiske regime, ikke ved modstandsaktivitet, ja ikke engang ved flugt ud af landet. Det mosaiske trosfund satte al sin lid til den danske regeringsevne til at beskytte sig, og bogens første hovedpunkt er, hvordan dette lykkedes så længe, først og fremmest takket være den danske opfattelse af jødernes ukrænkelighed og ligeberettigelse som et sine qua non for forhandlingspolitikken.

Mest opsigtsvækkende er forfatterens overbevisende dokumentation af, at Østre Landsrets frifindelse af Werner Best i 1949 for at have taget initiativet til aktionen mod jøderne hvilede på forkerte præmisser. Ved fremdragelse af nyt dokumentmateriale fra Auswärtiges Amt og andre tyske myndigheders arkiver påviser hun, at der

ikke forelå nogen beslutning om jødeaktion, før sagen blev taget op på grundlag af Bests omstridte telegram nr. 1032 af 8. sept. 1943, og at den beråbte advarsel til Best først tilgik ham den 16. eller 17., ikke den 7. eller 8. september. Herved anser hun også teorien om telegrammet som en camoufleret argumentation mod jøde deportation som bortfaldet og forklarer Bests brud med sin hidtidige forståelsespolitik ved at henvise til hans bestræbelser for at få stillet en tysk politistyrke til rådighed, hvad han netop søgte at fremskynde i det famøse telegram. Om denne forklaring er fyldestgørende, lader sig dog nok endnu diskutere.

I de sidste kapitler følger vi de mislykkede afværgeforsøg, advarslerne og flugten til Sverige, der blev den lykkelige udgang for hovedparten af de ca. 6.500 personer, aktionen var rettet imod. Kun ca. 475 faldt i tyskernes hænder og bragtes til koncentrationslejren Theresienstadt, hvor et halvt hundrede omkom. I alt androg de danske jøders ofre det helt enestående lave tal 1,6 %, og dette har vakt den opmærksomhed ude i verden og ikke mindst i Israel, som er den umiddelbare foranledning til bogen. Enkelte misforståelser af danske forhold er vel uundgåelige i en udenlandsk forfatters arbejde; men de skæmmer kun udenværkerne og er ikke af synderlig konsekvens for de væsentlige teorier. I sin kerne rummer bogen et vægtigt bidrag til besættelsestidens historie.

Henning Poulsen

Oluf Pedersen: Erindringer. Fra nimanndsudvalg og trekantregering. (G. E. C. Gad, 1967). 173 sider.

Temaet i fhv. fiskeriminister Oluf Pedersens erindringer anslås allerede i forordet, hvori han om sin tid som